

CZU: 159.9 (075.8)

**METODE SI TEHNICI IN EVALUAREA INTELIGENTEI. MANGEMENTUL
INTELIGENTEI⁴**

**METHODS AND TECHNIQUES IN THE EVALUATION OF INTELLIGENCE.
MANAGEMENT OF INTELLIGENCE**

*MORARU Ina, doctorand,
Universtatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău*

*MORARU Ina, PhD student,
Free International University of Moldova, Chisinau*

Adnotare: Articolul prezintă istoria, construirea testelor de inteligență, limitele IQ și cele mai populare scale de inteligență la etapa contemporană.

Annotation: The article presents history, building intelligence tests, IQ limits and the most popular intelligence scales at the contemporary stage.

Cuvinte-cheie: inteligență, test de inteligență, coeficient de inteligență.

Keywords: intelligence, intelligence test, intelligence coefficient.

Introducere

Lumea contemporană impune un șir de rigori, cerințe, pe care fiecare dintre noi dorește sau tinde să le respecte. Fără îndoială că majoritatea oamenilor doresc să-și cunoască cât mai mult și cât mai bine particularitățile individuale. Fiecare persoană tinde să-și calculeze cu destulă precizie propriul coeficient de inteligență. În societatea unde progresul tehnico-științific deține întâietatea, iar rețeaua Internet ne ține prinși, realizarea acestui obiectiv nu este de neatins. Singura condiție impusă este înțelegerea și respectarea tuturor indicațiilor.

Înainte de a trece la măsurarea inteligenței, este bine să definim acest concept, să cunoaștem ce este coeficientul de inteligență (IQ) și ce înseamnă are el, deoarece anume el este rezultatul final al măsurărilor. O interpretare simplă a inteligenței o plasează între înțelegerea și sesizarea esențialului și rezolvarea situației sau a problemei nou apărute pe baza experienței acumulate anterior.

Numărul definițiilor oferite inteligenței este atât de mare, încât este dificil să ajungem la un consens în ceea ce privește delimitarea conținutului și funcțiilor acesteia. În cele din urmă putem găsi câteva tangențe care permit stabilirea a 3 categorii definibile:

- capacitate;
- abilitate;
- aptitudine.

Inteligența ca capacitate înseamnă, pentru cei mai mulți, posibilitatea de reușită și de competență într-un domeniu practic. D. Wechsler definea inteligența ca o capacitate globală a individului de a acționa intenționat, de a gândi rațional, de a fi eficient mediului său [apud 10].

Inteligența ca abilitate presupune un ansamblu de componente ce se actualizează în comportamente eficiente și care în general este rezultatul învățării. Pentru a percepe acest fenomen

⁴ Articolul prezintă comunicarea realizată în cadrul Colocviului Științific Internațional "Conceptualizarea multidimensională și măsurarea inteligenței", care a avut loc la ULIM, Chișinău, la 13-14 octombrie 2017.

și a explica inteligența Sternberg delimitează trei aspecte între care există conexiuni foarte strânse [apud V10]:

- lumea internă a individului, care cuprinde procese și abilități analitice;
- lumea externă a individului, care cuprinde abilități adaptative;
- experiența individului, care surprinde abilități sintetice;

Inteligența ca aptitudine este o dimensiune a personalității care asigură reușita unei activități. H. Gardner susține că inteligența este o aptitudine de a rezolva probleme sau de a aranja produsele, care prezintă consecințele unei definiții culturale, particulare sau a unei comunități. Din perspectiva Teoriei inteligențelor multiple, inteligența trebuie să poată fi încorporată într-un sistem de simboluri – un sistem cultural care conține senzori, care surprinde și transformă importante forme în informație [apud 10].

În cele din urmă inteligența este opusă instinctului, care asigură organismelor o bună adaptare. P. Popescu-Neveanu definește inteligența ca un instrument de adaptare care intră în funcțiune atunci când celelalte instrumente, instinctul și deprinderea nu mai fac față [apud 6].

Material și metodă

Articolul prezintă istoria și conținutul celor mai populare teste de inteligență.

Rezultate și discuții

Istoria testelor de inteligență

Necesitatea testării aptitudinilor a fost observată inițial de Sir Francis Galton, iar testele de inteligență au fost introduse de Alfred Binet, care la rândul său propune conceptul de “vârstă mintală”.

Experimentul lui F. Galton a pus în evidență măsurările antropometrice, așa ca: dimensiunea capului, timpul de reacție, acuitatea vizuală, pragurile auditive, memoria formelor vizuale, etc. Efectuate asupra unui număr mare de subiecți (în jur de 9000 subiecți) rezultatele finale ale acestor măsurări au descoperit că oamenii de știință nu se deosebeau de ceilalți dacă erau aplicate doar astfel de teste.

A. Binet a dezvoltat prima lui ”scală” la Paris în 1904 când ministrul francez al învățământului a hotărât să dezvolte un sistem de învățământ și educație pentru copiii ”înapoiți mintal”. El a conceput o serie de treizeci de întrebări care măsurau capacitatea de a înțelege, raționa și gândi logic. Întrebările erau de așa natură, că rezolvările lor nu necesitau un bagaj de cunoștințe. Alfred Binet a propus ca inteligența să fie măsurată prin sarcini care necesită capacități de rezolvare a problemelor. Elementele de test care au fost realizate de A. Binet au fost adaptate pentru școlarii americani de către L. Terman de la Universitatea Stanford, care le-a modificat, publicând în 1916 revizuirea Stanford la testele Binet, cunoscută astăzi sub numele Scala de Inteligență Stanford-Binet [apud 11].

Primii psihologi care au utilizat testele lui Binet defineau inteligența ca fiind diferența între vârsta biologică și cea mintală. Această definiție s-a dovedit a fi inexactă și oarecum grosieră.

Construirea probelor de măsurare a inteligenței

Mihaela Minutescu [7, p.146] susține că inteligența este unul dintre cele mai controversate, largi și greu definibile concepte. În cadrul psihologie aplicate s-a pus problema consistenței măsurărilor privind eficiența intelectuală. Există trei criterii, care au determinat 3 orientări în construirea probelor prin care se măsoară inteligența și abilitățile cognitive:

- ✓ inteligența ca dezvoltare;
- ✓ inteligența ca aptitudine;
- ✓ inteligența ca structură factorială.

Coeficientul de inteligență (IQ) a fost introdus când scalele Binet au fost revizuite pentru a se crea testul Stanford-Binet. Conceptul de Coeficient de Inteligență (IQ) este introdus pentru prima dată de W. Stern și desemnează raportul între vârsta mintală (VM) și vârsta cronologică (VC) exprimată în luni:

$$IQ = 100 \times VM/VC \quad (1)$$

Altfel spus, coeficientul de inteligență exprimă raportul dintre două performanțe: performanța reală a subiectului (VM) și performanța așteptată în funcție de vârsta sa cronologică (VC).

O serie de studii privind inteligența au fost centrate pe operativitatea funcțională ca aptitudine în rezolvarea de probleme, căutarea de soluții, în asocieri, analize, sinteze etc. Operativitatea se structurează, pe de-o parte, ca acțiune primară, simplă, compusă din pași și, pe de altă parte, ca acțiune complexă (structuri operaționale potențiale), aplicabilă la orice situație nouă. Dat fiind caracterul general și în continuă dezvoltare al acestei structuri operaționale, în anii de creștere inteligența poate fi considerată operativitate nespecifică, generativă, încărcată de energie adaptivă. În copilărie această formă de orientare operațională a gândirii nu este încă formată, motiv pentru care copiii au tendința de a se abate de la subiect (spre exemplu, tendințe spre logoree, care, ulterior, în perioada școlară dispar) [4, p.111].

În funcție de valoarea coeficientului de inteligență, putem opera următoarea clasificare;

- peste 140 - inteligență extrem de ridicată;
- 120-140 - inteligență superioară;
- 110-119 - inteligență deasupra nivelului mediu;
- 90-109 - inteligență de nivel mediu;
- 80-89 - inteligență sub medie;
- 70-79 - inteligență de limită (intelect liminar);
- 50-69 - deficiență mintală ușoară (deficiență mintală de gradul I);
- 20-49 - deficiență mintală moderată și severă (deficiență mintală de gradul II);
- 0-19 - deficiență mintală profundă sau gravă (deficiență mintală de gradul III).

Cu toate că noțiunea de IQ este încă folosită în testarea inteligenței, ea nu mai este calculată prin folosirea acestei ecuații, ci, în schimb, sunt folosite tabele pentru a converti scorurile brute de la test în scoruri standard, care sunt ajustate pentru ca media pe fiecare vârstă să fie 100.

Interpretarea datelor coeficientului de inteligență trebuie integrată în ansamblul personalității subiectului. În afara indicelui de performanță, respectiv numărul de itemi corect rezolvați în unitatea standard de timp, testele furnizează indicele numărului de erori, indicele de exactitate, respectiv numărul de itemi rezolvați corect împărțit la numărul de sarcini parcurse. O situație deosebită intervine când testul este dat în timp liber, subiectul urmând să rezolve în timpul particular lui toate sarcinile testului. De exemplu, în acest context putem defini următoarele tipuri de interpretări [7, p.154]:

- calitate înaltă în timp scurt, semnificativă pentru capacitatea de aprofundare și mobilitatea inteligenței;

- calitate înaltă, timp lung, poate semnifica un ritm de lucru lent datorat unui deficit de dinamică sau mobilitate mentală;

- calitate scăzută, timp scurt, situația nu permite în sine un diagnostic cert în măsura în care lipsa de aplicare în sarcină se poate datora unui game relativ largi și variate de cauze. Toate pot conduce la căutarea unei soluții pentru situația problematică doar pentru a pune capăt stării conflictuale pe care o trăiește persoana în cauză;

- calitate scăzută, timp lung, care, în general semnifică o capacitate intelectuală limitată, dacă nu pot fi decelați alți factori de influență.

Interpretarea rezultatelor cere integrarea datelor pentru a putea valorifica maximal indicii testului respectiv. În cazul rezultatelor slabe se cere aprofundarea situației prin aplicarea unor teste cu structuri paralele sau diferențiale. Astfel, ne punem întrebarea în ce măsură diferă rezultatele la testele verbale de cele nonverbale, la testele de dezvoltare comparativ cu cele de randament sau situaționale? Acest gen de aprofundări permit un diagnostic nuanțat referitor la caracteristicile calitative ale factorilor intelectuali.

Limitele coeficientului de inteligență sau controverse privind coeficientul de inteligență

Această controversă privește probleme legate de natura coeficientului de inteligență, evaluarea și interpretarea lui [7, p.155].

1. IQ se referă la o măsură a abilității cognitive, a capacității de a rezolva probleme intelectuale. Dar există mai multe tipuri de abilități de rezolvare de probleme: verbală, numerică, spațială, mecanică etc. În aceste condiții conceptul de coeficient de inteligență își pierde înțelesul dacă nu îl interpretăm în relație cu instrumentul particular prin care a fost obținut.

2. Mulți practicieni au tendința de a fi interesați doar de număr în sine, adică de rezultatul cantitativ al instrumentului psihometric aplicat. Însă izolat numărul aproape că își pierde înțelesul, deoarece relevă doar gradul în care subiectul testat a performat sub sau peste nivelul "normalului" într-o anumită zi, la un anumit test și în contextul de stresori particulari momentului.

3. O altă problemă este legată de stabilitatea cu vârsta a coeficientului de Inteligență (IQ) Coeficientul de inteligență (IQ) este un concept stabil din perspectivă statistică. El se schimbă cu vârsta doar odată cu schimbările de la nivelul abilităților rezolutive ale subiectului. Deci, dacă un subiect trece prin condiții de anxietate ridicată, o problemă de memoria bruscă, dacă apar tulburări sau deteriorări la nivel cranian, desigur se va schimba și abilitatea de a rezolva tipuri de probleme direct sau indirect afectată de aceste transformări. IQ va reflecta aceste schimbări intervenite la nivelul abilităților psihice.

4. Rezultate obținute la diferite teste de inteligență nu sunt direct comparabile. Diferiți autori au definiții diferite ale coeficientului rezolutiv și, cum am văzut, au și intenții diferite privind scopul și scorul testelor de inteligență.

5. Chiar dacă este vorba de aceleași teste, urmează să se țină cont că înțelesul și interpretarea rezultatului la teste pot fi destul de diferite în funcție de tipul de persoane pe care s-a făcut standardizarea și / sau etalonarea.

6. Rezultatele la teste au înțelesuri și interpretări diferite în funcție de conceptele și factorii propriu-ziși pe care îi măsoară. Înțelesul unui scor de IQ este același doar dacă testele din care derivă își propun să măsoare același concept sau factor. Sunt realizate studii speciale pentru a proba gradul de corelare, deci gradul în care este vorba efectiv de un factor identic, sau intervin și alți contributory în modul de a răspunde la problemele testului.

Metode de măsurare a coeficientului de inteligență

Ținând cont de modurile de definire, dificultatea măsurării în practică și variația naturii inteligenței în psihometrie, a fost definită inteligența ca aptitudine de a rezolva problemelor, ceea ce a facilitat depășirea inconvenientelor în interpretarea inteligenței ca concept dar și ca rezultat ale unor măsurări.

După Burlaciuk, modelul psihometric al inteligenței se bazează pe următoarele elemente cheie [11, p.178]:

- este posibil să existe o singură capacitate numită inteligență generală sau factor G;
- inteligența generală are o bază biologică și, în concordanță cu aceasta, corelează cu ereditatea (h) și cu diferiți indicatori psihofiziologici;
- testele de inteligență măsoară inteligența biologică.

În psihometria contemporană putem găsi mai multe tehnici care să permită măsurarea inteligenței, însă conform standardelor internaționale și reglementărilor APA, orice test poate fi încadrat în unul din tipurile A, B sau C, și fiecare din acestea necesită o calificare diferită a celui ce administrează tehnica, pentru a putea fi utilizate.

Testele de clasă/nivel A

Pot fi utilizate de orice persoană, indiferent de calificarea ei profesională. În general aceste teste nu cer o anumită formare profesională și sunt destinate uzului în mediul educațional sau de afaceri (ex. testele de achiziție).

Testele de clasă/nivel B

Pot fi utilizate de persoanele care au absolvit studii universitare cu specific psihologic sau asimilate acestora (asistentă socială, psihosociologie, psihopedagogie specială). În conformitate cu recomandările APA, folosirea testelor de nivel B implică condiții cumulative: studii de specialitate și cunoștințe din domenii conexe (psihologie diferențială, statistică, orientare vocațională), master de profil și training specializat sub supervizarea unui psiholog calificat (ex. teste de aptitudini, interese etc.).

Testele de clasă/nivel C

Pot fi folosite în următoarele situații:

- exclusiv de specialiștii care dețin titlul de doctor în psihologie sau educație;
- psihologi care sunt membri ai unor organizații profesionale care îi califică pentru uzul respectivului test;
- psihologi care lucrează sub supervizarea directă a unui psiholog atestat pentru uzul respectivului test.

În continuare îmi propun să prezint un șir de tehnici de nivel B, care pot fi găsite în acces deschis în literatura sau pe site-urile de specialitate. Tehnicile prezentate mai jos sunt tehnici care permit măsurarea coeficientului de inteligență, având materialul testual atât verbal cât și nonverbal.

Testele Eysenck. Este vorba de celebrul psiholog englez, unul din fondatorii psihometriei, care de vreo 20 de ani și mai bine este implicat în cercetări privind fundamentele biologice ale inteligenței. Bateria lui Eysenck cuprinde 10 teste, fiecare având câte 40 de itemi. Bateria este saturată în factorul verbal, numeric și spațial. Are în componența sa teste verbale, teste formate din serii de cifre și teste care conțin probleme aritmetice. Alte teste din această baterie conțin probe cu imagini, sarcini de seriere pe baza mai multor criterii precum și sarcini de completări de lacune, sarcini de a sesiza strategii de rezolvare a unor probleme. Unele teste solicită prin diverse sarcini sensibilitatea intelectuală. Există de asemenea și o variantă prescurtată a acestei baterii formată numai din 5 teste. Ambele baterii pot fi utilizate fără a avea o pregătire psihologică.

Testul Raven. Revizuit de mai multe ori până în 1956, testul Raven cuprinde 5 serii diferite: A-E. Există și o serie pentru copii de la 5 la 11 ani. Fiecare serie cuprinde 12 figuri de desene geometrice ordonate astfel încât să prezinte dificultăți progresive. În fiecare matrice se află decupat un segment. Subiectul trebuie să aleagă ceea ce lipsește dintr-o serie de 6 – 8 variante.

Autorul a pornit de la observația făcută de C. Spearman: ”A cunoaște natura particulară a mecanismelor mentale ale educării și reproducerii – contrastul lor limpede și cooperarea lor constantă în toate actele de gândire și filiația lor genetică - iată care ar putea fi debutul înțelepciunii nu numai pentru psihologia aptitudinilor individuale, ci și pentru cea a cunoașterii”.

Proba a fost construită pornind de la postulatul că principiile neo-genetice ale lui Spearman sunt exacte, ele trebuie să permită alcătuirea unui test care să diferențieze indivizii în funcție de capacitatea lor de a-și mobiliza imediat calitățile observației și claritatea raționamentului.

Pentru a construi testul, Raven s-a inspirat din tablourile cu dublă intrare (matrice matematice) de dificultate crescândă. A denumit aceste probe Matrix. Testul a fost utilizat în timpul celui de-al Doilea Război Mondial de armatele aliate.

E vorba de analiza abstractă privind forma și detaliile. Bateria cuprinde factorul „g” în saturație 0.82 și factorul de grup vizual perceptiv. Se aplică individual sau colectiv, în cazul aplicării colective este important să fie respectate cerințele tehnice și spațiale de administrare a tehnicii psihometrice, ceea ce ar însemna că fiecare subiect testat trebuie să primească materialul testual în față și să fie respectată distanța la care sunt așezați subiecții. Tehnica matritelor progresive, așa cum mai este numit Testul Raven, operează cu depistarea similitudinilor, organizarea crescută a câmpului perceptiv, capacitatea de a analiza și organiza mintal elemente componente diferențiale, utilizând operații perceptiv-logice.

Scopurile testului, măsurarea aptitudinile subiectului în perioada când rezolvă proba, sunt:

- a) de a înțelege figurile fără semnificație definită;
- b) de a sesiza relațiile care există între ele;
- c) de a concepe natura figurii care urmează și completează fiecare sistem de relații;
- d) de a dezvolta un sistem de a raționa.

Soluția este evidentă de la primele probleme din serie, iar ordinea de prezentare furnizează un antrenament metodic în modul de a rezolva aceste probleme. Testul implică o ordine standardizată a modului de lucru. În aceste condiții cele 5 serii furnizează 5 posibilități de a înțelege metoda și 5 teste de capacități mentale. Pentru a menține constant interesul, imaginile sunt clar prezentate pentru a fi ”plăcute vederii”.

Proba a reușit să acopere ”câmpul total al dezvoltării intelectuale”, plecând de la momentul când copilul este capabil să înțeleagă că este vorba de a căuta o bucată care lipsește pentru a completa un desen. Testul permite evaluarea aptitudinii subiectului de a stabili comparații și de a raționa prin analogie. Contribuția fiecărei serii la nota totală permite asigurarea coerenței și validității estimării. Raven descrie matricele ca probă de observare și de claritate a gândirii. Fiecare probă este în realitate sursa sau originea unui sistem de gândire, de aici și denumirea de matrice progresive.

Bateriile românești pentru evaluarea inteligenței generale experimentate de G. Bontilă.

În limba română au fost dezvoltate și experimentate, fiind apoi utilizate în selecția organizațională, un grup de teste de inteligență generală constituite pe nivele de vârstă și condiție academică (școlarizare).

Primele două nivele I.1 și I.2 sunt teste care se aplică fie copiilor, fie unor persoane cu un nivel de școlarizare care nu depășește școala generală.

Testul I.2 este un test organizat pe 4 subdomenii ale abilităților intelectuale:

Subtestul 1. Cuvinte contrarii, implică abilitatea de a înțelege sensul cuvintelor;

Subtestul 2. Analogi (asemănări), prin sarcini de tip gândire analogică;

Subtestul 3. Raționament aritmetic, prin teste de serii de numere care trebuie să continue dacă subiectul a găsit principul formativ;

Subtestul 4. Cuvinte de prisos, prin teste verbale de categorizare, în care subiectul are de identificat un cuvânt care se deosebește de celelalte.

Testul 1. este o variantă creată de Bontilă pentru studii liceale. Cuprinde 8 domenii de conținut și este organizat astfel.

Tabelul 1. Domenii de conținut și aspecte psihologice

Nr. o.	Nr. itemi	Probe	Aspecte psihologice
1.	35	A. BG. 3	Spiritul de observație, precizie și rapiditatea observației
2.	20	B. Aritmetică	Ușurința stabilirii raporturilor logice între diferite date Rapiditatea de calcul
3.	16	C. Judecată matură	Judecata practică, capacitatea de a înțelege situațiile sociale
4.	35	D. Asemănător/ Contrar	Reprezentarea ideativă a noțiunilor concrete sau abstracte Cunoașterea sensului cuvintelor
5.	35	E. Frazе în dezordine	Integritatea logică a proceselor asociative Abilitatea de analiza mintală
6.	20	F. Aritmetică	Capacitatea de a descoperi raporturi abstracte de dificultate crescândă Sumare cunoștințe de aritmetică
7.	35	G. Analogii Verbale	Capacitatea de analiză și flexibilitatea mentală Capacitatea de a găsi relații corecte între noțiuni
8.	35	H. Cunoștințe	Informație generală din diferite domenii

Testul I. 4 este un test de evaluare a inteligenței generale. A fost structurat prin selectarea și adaptarea itemilor caracteristici din teste de inteligență precum: Yerkes, Biegeleissen, Lahy, Mira y Lopez, Pinted etc. În forma sa definitivă a fost experimentat de un grup de autori: G. Bontilă, Al. Chiappela, Gh. Zapan atât în mediul școlar (licee) cât și în mediul industrial.

Se aplica adulților și se poate aplica, ca și celelalte teste, individual sau colectiv. În componența probei se succed teste de raționament verbal, aritmetic, analogic etc. În total conține un număr de 82 de itemi. Proba pune în evidență și nivelul de flexibilitate al intelectului prin organizarea subtestelor: se trece de la o categorie la alta de itemi, odată cu creșterea gradului de dificultate.

Testul de inteligență multiplă H. Gardner

Gardner H. a efectuat interviuri și cercetări pe sute de persoane, incluzând supraviețuitori ai atacurilor cerebrale, copii superdotați, indivizi autiști și așa zisii “savanți idioți”. Potrivit lui Gardner:

- toate ființele umane posedă toate cele 9 tipuri de inteligență în cantități variate;
- fiecare persoană are o alcătuire intelectuală diferită;
- se poate îmbunătăți sistemul de educație adresându-ne inteligențelor multiple ale elevilor;
- aceste inteligențe au sediul în arii diferite ale creierului și pot funcționa fie independent, fie împreună;
- aceste inteligențe definesc specia umană;

Howard Gardner susține că toate ființele umane au inteligență multiplă. Aceste diverse tipuri de inteligență pot fi alimentate și întărite sau, dimpotrivă, ignorate și slăbite. El crede că fiecare individ posedă 9 tipuri de inteligență:

1) inteligența verbal-lingvistică: abilități verbale bine dezvoltate și sensibilitate la sunete, ritmul și sensul cuvintelor;

2) inteligența logico-matematică: abilitatea de a gândi conceptual și abstract, ca și capacitatea de a discerne modele logice sau numerice;

3) inteligența muzicală: abilitatea de a produce și aprecia ritm și timbru;

4) inteligența spatio-vizuală: capacitatea de a gândi în imagini și reprezentări, de a vizualiza cu acuratețe și abstract;

5) inteligența kinestezică: abilitatea de a-și controla mișcările corpului și de îndemânare în manipularea obiectelor;

6) inteligența interpersonală: capacitatea de a detecta și răspunde în mod adecvat la stările, motivațiile și dorințele celorlalți;

7) inteligența intrapersonală: capacitatea de a fi conștient și conectat la sentimentele interioare, valori, convingeri și procese de gândire;

8) inteligența naturalistă: abilitatea de a recunoaște și de a categoriza plante, animale și alte obiecte din natură;

9) inteligența existențială: sensibilitate și capacitate de a aborda întrebări profunde despre existența umană, cum ar fi: sensul vieții, de ce murim? și cum am ajuns pe planeta asta.

Chestionarul de evaluare a inteligențelor multiple vă va ajuta să găsiți modul prin care poți învăța cel mai bine, descoperindu-vă tipul de inteligență care vi se potrivește cel mai bine. Nu există răspunsuri corecte sau greșite.

Concluzii

Preocupările contemporane referitoare la inteligență, teoriile asupra inteligenței și măsurarea coeficientului de inteligență (IQ) constituie subiectul interesului crescut atât pentru specialiști, cât și pentru non specialiști. În concluzie trebuie să menționez că tehnicile de măsurarea a coeficientului de inteligență (IQ) sunt diverse și ne permit să obținem un rezultat cantitativ, care apoi poate arăta nivelul unei anumite clasificări, acest fapt, însă, nu ne permite să etichetăm subiectul.

Rezultatul obținut trebuie înscris în portretul general al subiectului, ceea ce poate fi considerat ultima etapă în evaluarea personalității.

Bibliografie

1. Bontila G. Aptitudinile și măsurarea lor. București: MM, 1971. 121 p.
2. Cheresi D. Howard Gardner și teoria inteligențelor multiple. Accesibil pe internet [http://columna.crifst.ro/issue6, columna.crifst.ro/sites/columna.crifst./columna_2017_4_31.pdf](http://columna.crifst.ro/issue6,columna.crifst.ro/sites/columna.crifst./columna_2017_4_31.pdf)
3. Gardner H. Mîntea umană: cinci ipostaze pentru viitor. București: Sigma, 2007. 271 p.
4. Ghergut A. Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale: strategii de educație integrate. Iasi: Polirom, 2001. 200 p.
5. Ilie (Petrescu) M. Rezonanța socială a inteligenței. Rezumatul tezei de doctorat. Accesibil pe internet: http://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumat/2011/sociologie/ilie_petrescu_magdalena_ro.pdf
6. Inteligența ca dimensiune a personalității. Accesibil pe internet: <http://socioumane.ro/blog/mariusdrugas/files/2016/05/5.suport-de-curs-inteligena.pdf>
7. Minulescu M. Psihodiagnoză: Fundamente în măsurarea psihologică. Testarea intelectului. București: Editura Fundației România de Măine, 2003. 238 p.
8. Racu I. Lev Vygotsky și unele probleme ale psihologiei dezvoltării. Accesibil pe internet : https://psihologie.hyperion.ro/wp-content/uploads/2016/04/REVISTA-DE-STUDII-PSIHOLOGICE_Nr.-2-1.pdf.
9. Russell K. Teste de inteligență: IQ5. București : Meteor Publishing, 2013. 208 p.
10. Virtop S. Teorii contemporane despre inteligență. Accesibil pe internet: http://www.utgjiu.ro/revista/dppd/pdf/2010-03/4_SORIN_AVRAM_VIRTOP.pdf
11. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика: Учебник для вузов. СПб.: Питер, 2006. 351 с.